

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 351.74 (477)

Зозуля Євген Вікторович,

професор кафедри загально правових дисциплін

Донецького юридичного інституту МВС України, д.ю.н., доцент

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ (ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

У статті здійснений аналіз основних напрямів міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ із міжнародними інституціями та організаціями в реалізації програм реформування системи МВС України, приведення діяльності органів внутрішніх справ у відповідність до міжнародних та європейських стандартів.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, органи внутрішніх справ, боротьба зі злочинністю, права і свободи людини, європейські стандарти, реформування системи МВС.

В статье осуществлен анализ основных направлений международного сотрудничества органов внутренних дел с международными институциями и организациями в реализации программ реформирования системы МВД Украины, приведения деятельности органов внутренних дел в соответствие с европейскими стандартами.

Ключевые слова: международное сотрудничество, органы внутренних дел, борьба с преступностью, права и свободы человека, европейские стандарты, реформирование системы МВД.

In the article it is analyzed the main directions of international cooperation of the internal Affairs with international institutions and organizations in the implementation of reform programs of the Ministry of Interior Ukraine, bringing the activity of internal affairs in accordance with the European standards.

Keywords: international cooperation, internal Affairs bodies, the fight against crime, the rights and freedoms.

Європейська інтеграція – ключовий пріоритет зовнішньої політики України, який передбачає проведення системних реформ в усіх сферах життя відповідно до норм та стандартів ЄС. Характерною рисою сучасних державотворчих процесів є утвердження європейського вектору розвитку України, реалізоване в підписанні Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Відтак на порядку денному постає утвердження євроінтеграційних орієнтирів як основного змісту реформування українського суспільства.

Окрім політичного та економічного співробітництва, ця Угода значну увагу приділяє інтеграції України з Європейським Союзом у сфері права та безпеки. Так, стаття третя відповідної Угоди передбачає, що головними принципами для посилення відносин між Україною та Європейським Союзом є верховенство права, належне врядування, боротьба з корупцією, боротьба з різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом [1].

У контексті зазначеного важливою складовою діяльності органів внутрішніх справ України є співпраця з правоохоронними органами інших держав та міжнародними інституціями, які опікуються проблемами забезпечення прав і свобод людини, боротьбою з транс-

національними формами злочинності. Розглядаючи проблему діяльності органів внутрішніх справ України щодо міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю, реалізації програм реформування системи МВС, необхідно зазначити, що вивчення становлення та розвитку цього важливого напрямку потребує глибокої уваги вітчизняних науковців.

Характеристика та структура міжнародної злочинності, окремі теоретико-правові, міжнародно-правові, організаційно-правові, процесуально-правові, криміналістичні, кримінологічні, тактико-організаційні та інші аспекти міжнародного співробітництва держав або правоохоронних органів у боротьбі з транснаціональними видами злочинності, забезпеченні міжнародних стандартів прав людини, участі в міжнародних миротворчих операціях, особливості і форми міжнародного співробітництва в зазначеному напрямку були предметом досліджень вітчизняних науковців, а саме: О. М. Бандурки, М. О. Баймуратова, М. В. Буроменського, В. Г. Буткевича, В. А. Василенка, М. Г. Вербенського, В. С. Гуславського, Н. А. Дрьоміної (Зелінської), В. О. Заросила, С. В. Ківалова, Н. М. Крестовської, В. А. Ліпкана, О. С. Проневича, Ю. І. Римаренка, О. М. Рудневої, Т. Л. Сироїд, В. Я. Тація, А. Є. Шевченка, Ю. С. Шемшученка, О. Н. Ярмиша, С. С. Яценка та ін.

Водночас бракує ґрунтовних праць, присвячених дослідженню співпраці МВС із міжнародними інституціями та організаціями у боротьбі зі злочинністю, реалізації програм реформування органів внутрішніх справ України відповідно до міжнародних та європейських стандартів правоохоронної діяльності. Зазначеним зумовлена актуальність теми та її практична значущість для визначення шляхів подальшого реформування правоохоронних органів у контексті процесів європейської інтеграції нашої держави.

У зв'язку з цим метою статті є аналіз основних напрямків та досвіду співпраці МВС із міжнародними інституціями та організаціями у боротьбі зі злочинністю, реалізації програм реформування органів внутрішніх справ України відповідно до норм і стандартів Європейського Союзу.

Розпочинаючи безпосереднє висвітлення проблеми, зазначимо, що співпраця з Європейським Союзом та іншими міжнародними інституціями, які опікуються проблемами співробітництва у сфері юстиції та внутрішніх справ, є одним із ключових аспектів європейської інтеграції України.

Аналізуючи співпрацю правоохоронних органів України з відповідними правоохоронними органами та міжнародними інституціями європейських країн та в боротьбі зі злочинністю й здійсненні правосуддя, необхідно зазначити, що системного характеру вона набула після видання Указу Президента України від 11 червня 1998 року за № 615/98, яким було затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу [2].

Співробітництво з Європейським Союзом у сфері юстиції та внутрішніх справ є одним із головних аспектів європейської інтеграції України. Спільною Стратегією ЄС щодо України, схваленою Європейською Радою 11 грудня 1999 року, цю сферу співробітництва визначено як одну з найважливіших [3].

З метою реалізації національної політики поглиблення міжнародного співробітництва у сфері боротьби з транснаціональною організованою злочинністю центральні органи виконавчої влади нашої держави у межах своєї компетенції взаємодіють із відповідними підрозділами визначених міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй (ООН), Організації Північноатлантичного договору (НАТО), Європейського Союзу (ЄС), Центральноєвропейської ініціативи (ЦЕІ), Південно-Східної європейської ініціативи (ПСЄІ), Ради Євроатлантичного Партнерства (РСАП), Організації з питань безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Ради Європи (РЕ), Організації Чорноморського Економічного Співтовариства (ОЧЕС), Міжнародної організації з міграції (МОМ), Співдружності Незалежних Держав

(СНД), Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан та Молдова), Міжнародної організації з міграції (МОМ) та ін.

Характеризуючи співпрацю з ООН та іншими міжнародними організаціями у сфері правоохоронної діяльності, забезпечення прав та основних свобод людини, необхідно вказати, що Україна приєдналася до таких основоположних міжнародних документів у сфері прав людини як Загальна декларація прав людини 1948 року; Міжнародний пакт про політичні та громадянські права; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права; Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання; Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання й багатьох інших. Відтак, зазначене покладає на нашу державу відповідні міжнародні зобов'язання.

Варто відзначити, що підмурівок для такого співробітництва закладений Планом дій ЄС у галузі юстиції та внутрішніх справ в Україні від 12 грудня 2001 р., яким передбачений широкий спектр дій, зокрема за напрямками управління кордонами та віз, міграції та притулку, боротьби зі злочинністю і тероризмом, а також у сфері зміцнення судової влади, верховенства права та належного управління [4].

Після останнього розширення Європейського Союзу, яке відбулося 1 травня 2004 р., ЄС і Україна вперше почали межувати і як безпосередні сусіди стикатися зі спільними викликами у боротьбі зі злочинністю, тероризмом та іншими видами незаконної діяльності транскордонного характеру. Відповідно до своїх положень, План дій у сфері юстиції, свободи та безпеки був переглянутий із метою посилення в конкретний спосіб співробітництва між Україною та ЄС із урахуванням розвитку зони свободи, безпеки і юстиції в ЄС та безпосереднього сусідства.

Необхідно зазначити, що правовий і практичний базис для подальшого розвитку відносин Україна – ЄС забезпечений Угодою про партнерство та співробітництво України з ЄС разом із Планом дій «ЄС – Україна», підписаним 21 лютого 2005 року. Це стало ще одним важливим кроком у справі європейської інтеграції нашої держави [5].

Варто відзначити, що за взаємодії з органами влади України РЄ успішно здійснила кілька програм співробітництва з Україною, спрямованих на розв'язання таких актуальних питань як забезпечення свободи пересування на континенті, регулювання міграційних потоків на континенті, боротьба проти торгівлі людьми.

Основні напрями взаємодії України та Ради Європи, зокрема такі як забезпечення прав людини, реформування судової системи, боротьба з корупцією, соціальна єдність, були покладені в основу Плану дій РЄ для України на 2008-2011 роки, ухваленого Комітетом міністрів РЄ в липні 2008 р. План дій є безпрецедентним за змістовністю та обсягом фінансування. Його бюджет становив близько 25 млн. євро. Пропонований План дій на додаток до інших завдань ставив за мету збільшити взаємодію за такими напрямками, як боротьба з корупцією в політичній, економічній і адміністративній сферах; реформа системи правосуддя та правоохоронних органів [6].

Необхідно зазначити, що допомога Україні в рамках Плану дій РЄ для України має форму конкретних проєктів, реалізовуваних в Україні з метою розширення можливостей нашої держави у таких сферах як забезпечення захисту і розвитку прав людини, верховенства права, демократичного виборчого процесу, зміцнення прав жінок та дітей, застосування Європейської конвенції з прав людини, боротьба проти фінансування тероризму, відмиван-

ня грошей та корупції. МВС України у межах своїх повноважень є безпосереднім учасником реалізації зазначених проектів.

Позитивним прикладом практичної реалізації програм правового співробітництва України та європейських інституцій, упроваджуваним у процесі співпраці, серед іншого, і з МВС України, став проект TRES. Проект спрямований на з'ясування низки потреб – зокрема, на потребу забезпечення гендерної рівності та виконання положень Соціальної хартії (недискримінація, насильство щодо жінок), захисту прав дітей (дитяча праця, жорстоке поводження й насильство щодо дітей), а також захист дітей, зокрема, від ризиків торгівлі людьми й сексуальної експлуатації. Також реалізується програма Moli-UA-2, метою якої є запобігання процесу відмивання грошей в Україні та контроль за діяльністю фінансових органів відповідно до європейських стандартів [7].

Серед важливих напрямків співробітництва є співпраця в рамках програми Ради Європи та Європейської Комісії для країн Південного Кавказу, Молдови та України «Боротьба з проявами жорстокого поводження і безкарністю». Зазначена програма є продовженням попередніх програм і була розрахована на 2009-2010 роки. Мета програми – навчання з питань підвищення ефективності розгляду скарг на жорстоке поводження з боку працівників правоохоронних органів, а також притягнення винних до встановленої законом відповідальності [8].

Зрештою, в межах співробітництва з Радою Європи та з метою дотримання статті 3 Статуту Ради Європи під час вступу до РС 9 листопада 1995 року Україна взяла на себе низку зобов'язань, унесених до Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи (далі – ПА-РС) за № 190 (1995). Для реалізації цього важливого напрямку міжнародної співпраці 20 січня 2006 року Указом Президента України за №39/2006 був затверджений План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають із її членства у Раді Європи (далі – План заходів). Він передбачає близько 70 заходів, обов'язкових для виконання органами виконавчої влади з метою забезпечення функціонування демократичних інститутів і верховенства права й захисту прав та свобод людини. Зазначені заходи переважним чином стосуються розроблення та прийняття нових законів і підзаконних актів України або змін до вже наявних із метою завершення реформування судової та пенітенціарних систем; здійснення заходів, спрямованих на подолання корупції та легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; створення в Україні умов для виконання рішень Європейського Суду з прав людини; забезпечення реалізації прав людини у різних сферах; ужиття заходів щодо забезпечення участі України у договорах Ради Європи. Протягом 2006-2010 років було виконано переважну більшість завдань, окреслених Планом заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають із її членства у РС [9].

До зазначеного, наша держава у напрямку забезпечення прав і свобод людини, правового співробітництва активно співпрацює з низкою Комітетів експертів Ради Європи. Серед них Європейський комітет із кримінальних питань (CDPC) (European Committee on crime problems), що є відповідальним за нагляд та координацію напрямів діяльності Ради Європи у галузі попередження злочинів та контролю за злочинністю; Комітет експертів із питань застосування Європейської конвенції у сфері кримінального судочинства (PC-OC) (Committee of experts on the operation of european conventions on co-operation in criminal matters), головним завданням якого є розроблення напрямів поглиблення міжнародного співробітництва у кримінальних справах та пошуку шляхів розв'язання практичних проблем, окреслених у заявах до конвенцій РС у вказаній сфері.

Міжнародні договори з питань співпраці у кримінальних справах охоплюють такі форми співробітництва як екстрадиція, взаємна правова допомога та передача засуджених

осіб; їх положення, спрямовані на співробітництво з метою виявлення злочинів, що мають транскордонний характер, як от організована злочинність, тероризм і кіберзлочинність.

Також розвивається співпраця з Комітетом експертів із оцінювання заходів у боротьбі з відмиванням брудних коштів MONEYVAL (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism). Комітет заснований у 1997 році для здійснення контролю за ефективністю систем держав-членів РЄ у боротьбі з відмиванням брудних коштів та фінансуванням тероризму, а також дотримання відповідних міжнародних стандартів у цій сфері. Такими стандартами, наприклад, є рекомендації FATF, включаючи Спеціальні рекомендації щодо фінансування тероризму й терористичних актів та пов'язані з питаннями відмивання грошей, Конвенція ООН про незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин 1998 року, Конвенція ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю, відповідні директиви Європейського Союзу з попередження використання фінансової системи для відмивання брудних коштів та Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом.

Наступною важливою міжнародною інституцією, із якою розвиваються міжнародні відносини, є Група держав Ради Європи проти корупції (GRECO) (Group of States against Corruption), заснована 1999 року Радою Європи з метою здійснення моніторингу, виконання антикорупційних стандартів, затверджених цією міжнародною організацією. Метою GRECO є розширення можливостей країн – членів групи відносно боротьби з корупцією, дотримання ухвалених державами рішень, а також ужиття відповідних антикорупційних заходів. Зазначене сприяє виявленню прогалин у національній антикорупційній політиці держав, прискоренню реалізації необхідних для цього реформ на законодавчому, інституційному та практичному рівнях. Україна приєдналася до Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) 1 січня 2006 року, ратифікувавши Цивільну Конвенцію проти корупції.

Визначаючи роль МВС у питаннях співпраці з міжнародними організаціями, необхідно зазначити, що Міністерство бере дієву участь у реалізації пріоритетних напрямків зовнішньої політики України і відповідно до своєї компетенції стало виконавцем близько двадцяти заходів Плану дій «Україна – ЄС», зокрема, в галузі «Юстиція, свобода і безпека».

Цілий ряд програм співпраці органів внутрішніх справ здійснювались згідно з планом дій співробітництва Ради Європи з Україною на період 2008-2011 рр. Зокрема, в контексті Плану дій для співробітництва РЄ з Україною здійснювалося шість спільних програм. Зокрема, це «Заохочення демократичних процесів в Україні та на Південному Кавказі», «Міжнародне співробітництво у галузі боротьби з кримінальною злочинністю» та «Підтримка належного врядування: проект проти корупції» із загальним бюджетом понад 3,4 млн. євро, а також підтримка системи правової допомоги в розслідуванні кримінальних справ і сприяння екстрадиції. Спільні дії за «Проектом проти відмивання грошей та фінансування тероризму» із бюджетом 5,3 млн. євро, що передбачав здійснення низки заходів і поглиблення співпраці профільних органів державної влади з європейськими партнерами, завершилися в лютому 2008 року.

Як уже зазначено вище, нині для України є важливим упровадження міжнародних та європейських стандартів, в тому числі і в галузі правоохоронної діяльності, адже присутність нашої країни у РЄ і намагання наблизитися до європейських цінностей вимагає від державних інституцій сприяння і підтримки. Отже, фахівцями українських міністерств і відомств (передусім МЗС, Мінюсту) за участю представників МВС і європейських структур був підготовлений спільний План дій РЄ для України, що здебільшого стосується пра-

воохоронних відомств. Найактуальнішим у вказаному аспекті видається питання продовження реформування правоохоронної системи.

Удосконалення в МВС спрямовані, щонайперше, на захист прав людини і поліпшення послуг, які ОВС надають населенню, на посилення уваги на аспектах міграції та міжнародної правової допомоги. У зазначеній стратегії враховані висновки, зауваження й рекомендації звіту групи експертів РЄ, які у 2006 році вивчали систему українського МВС. Демократичні перетворення і традиції дедалі глибше укорінюватимуться в українські реалії та в діяльність міліції. Європейські структури всебічно підтримуватимуть такі тенденції й надалі готуватимуть із Україною спільні програми та проекти, серед іншого й за фінансування РЄ [10]. Разом із цим, МВС України бере активну участь у роботі Урядового комітету з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Зрештою, на постійній основі здійснюється моніторинг виконання та підготовка звітів щодо реалізації структурними підрозділами МВС України Заходів щодо виконання Плану дій «Україна – ЄС», Плану-графіка імплементації Плану дій ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ в Україні, Цільового плану «Україна – НАТО» в рамках Плану дій «Україна – НАТО».

Варто відзначити, що в березні 2011 року представники Директорату внутрішнього спостереження Ради Європи разом із фахівцями Міністерства внутрішніх справ України проаналізували виконання Плану дій «Рада Європи – Україна, 2008-2011». Насамперед сторони дослідили стан виконання пунктів Плану, що стосуються пріоритетних напрямів роботи МВС України, зокрема, в частині дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. МВС узяло активну участь у реалізації проекту «TRES», спрямованому, як уже зазначено вище, на розширення прав жінок і дітей в Україні. Тільки в його рамках проведено 145 заходів: семінарів, тренінгів, зустрічей. До речі, разом із МВС у цій програмі були задіяні Міністерство освіти і науки, відповідні інститути Верховної Ради України. Як наслідок, був розроблений і поданий до Верховної Ради проект змін до Закону України «Про захист прав жінок і дітей» [11].

Заходи з реформування Міністерства внутрішніх справ України та внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України є здійснюваними також у рамках виконання щорічних національних програм із підготовки України до набуття членства в Організації Північноатлантичного договору. В основу цього процесу покладено принципи структурної цілісності та оптимізації функціонування системи Міністерства внутрішніх справ України, визначення його пріоритетних завдань і функцій, ефективного використання ресурсів, прозорості його діяльності, а також взаємодії з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності.

Конкретним прикладом практичного результату за програмами міжнародного співробітництва Міністерства внутрішніх справ України є реалізація за підтримки Європейського Союзу проекту Твінінг «Впровадження та розвиток управління якістю в українській міліції та внутрішніх військах». Цей проект є механізмом інституційного розвитку, розробленим у процесі розширення Європейського Союзу – нині ж він став доступним і для країн-сусідів ЄС. Також із червня 2006 року в МВС України було розпочато реалізацію проекту Ради Європи та Європейської Комісії для України в галузі боротьби з корупцією «Підтримка належного урядування: протидія корупції в Україні».

Принагідно зазначимо, що Україна як держава, яка є активно інтегрованою до європейських структур, провадить політику врахування позитивного досвіду, накопиченого країнами Європи в такій важливій сфері як етнополітика, а саме у виробленні механізму захисту прав національних меншин [12]. У контексті зазначеного важливим напрямком діяльності МВС є запобігання правопорушенням на ґрунті расизму та нетерпимості. На цьому на-

прямку МВС співпрацює з Європейською комісією проти расизму та нетерпимості (ECRI), до складу якої входять представники всіх 47 країн Євросоюзу.

Також ефективно розвивається співпраця між МВС України та Регіональним представництвом Управління Верховного Комісара ООН із питань біженців у Республіці Білорусь, Молдові та Україні (далі – УВКБ ООН) як щодо проблем біженців, так і загалом стосовно протидії нелегальній міграції. В рамках цього співробітництва Державна міграційна служба України, як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого координується Міністром внутрішніх справ України, бере активну участь у започаткованій ще 2001 року УВКБ ООН ініціативі щодо сприяння діалогу з питань притулку й міграції серед країн Східної Європи – Седеркопінгському процесі. Участь у цьому процесі дозволяє представникам відповідних служб МВС стати активними учасниками міжнародних зустрічей, на яких вони мають змогу висвітлювати міграційну ситуацію в Україні, отримують можливість зорієнтуватися у міграційній політиці світу, обмінятися думками та виробити єдино прийнятну стратегію боротьби з незаконною міграцією [13]. До речі, як відомо, наразі вибудовується нова система управління державою, яка передбачатиме й нову систему управління питаннями міграції та біженців.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що в сучасних умовах із урахуванням досвіду діяльності європейських правоохоронних інституцій та напрацьованих результатів за вищезазначеними напрямками міжнародного співробітництва в українській міліції розпочато масштабну трансформацію якою передбачено низку заходів, ужиття яких повинна гарантувати позитивний остаточний результат: міліція має максимально відійти від каральних методів, акцентуючись на профілактичній роботі з недопущення правопорушень. Головним завданням реформування є перетворення МВС на цивільний орган європейського зразка.

Відтак, європейська інтеграція України передбачає забезпечення ефективного функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини і громадянина, їх ефективний захист. У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, в сучасних умовах основними завданнями програм, за якими з європейськими структурами співпрацюють правоохоронні органи України, є зміцнення спроможності України в плані забезпечення імплементації європейських міжнародних договорів у сфері протидії криміналу. Безумовно, багато ініціатив було впроваджено в життя, але за викликом сучасності чимало проблем у правовому полі потребує подальшої спільної уваги.

Серед нагальних завдань, які підлягають нагальному розв'язанню в рамках міжнародного співробітництва з міжнародними та європейськими інституціями на шляху подальшого реформування органів внутрішніх справ України, є необхідність отримання більш детальної інформації з приводу міжнародних й європейських стандартів у роботі поліції, протидії злочинності, охорони громадського порядку, виконання заходів із дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ як пріоритетного напрямку в роботі відомства, забезпечення можливості більш широкого доступу до європейських наукових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони від 27.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_%28body%29.pdf – Назва з екрану.
2. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1998, № 615/98. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98> – Назва з екрану.

3. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України: схвалена Європейською Радою 11.12.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_492 – Назва з екрану.

4. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ: погоджений на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС 12.12.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_494 – Назва з екрану.

5. План дій Україна-ЄС: затв. на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, що відбулося 21 лют. 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmi.gov.ua/kmi/control – Назва з екрану.

6. План дій Ради Європи для України на 2008-2011 роки: інформація М-ва закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/46640.htm – Назва з екрану.

7. Програми співробітництва з Радою Європи: інформація М-ва юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minjust.gov.ua/4660 – Назва з екрану.

8. Боротьба з проявами жорстокого поводження і безкарністю у країнах Південного Кавказу, Молдові й Україні. Короткий огляд заходів проекту: інформ. матеріали Офісу Ради Європи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.coe.kiev.ua/en/web/kyiv – Назва з екрану.

9. Виконання зобов'язань України перед Радою Європи: інформ. матеріал / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmi.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=223566290&c – Назва з екрану.

10. Карпюк Г. РЄ підтримує «європейськість» МВС / Г. Карпюк // Іменем Закону. – 2007. – № 51. – С. 4.

11. Гаврилюк О. Рада Європи – Україна: план у дії / Оксана Гаврилюк // Іменем Закону. – 2001. – № 2. – С. 2.

12. Бородінов В.Д. Україна – ЄС: захист прав національних меншин в контексті інтеграційних процесів / В.Д. Бородінов, О.Л. Круподер // Наука. Релігія. Суспільство – 2008. – № 3. – С. 21.

13. ООН опікується біженцями та мігрантами – за допомогою МВС: Інформація МВС України // Іменем Закону. – 2010. – № 41. – С. 2.

УДК 340.13

Гончаров Андрій Вікторович,

доцент кафедри загально-правових дисциплін

Донецького юридичного інституту МВС України, к.ю.н.

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 1920-Х – 1930-Х РОКІВ

У даній роботі автором досліджуються деякі законодавчі акти у сфері соціального захисту населення України протягом 1920-х – 1930-х років. Особлива увага приділяється розвитку інституту соціального захисту працездатного і непрацездатного населення (людей похилого віку, безробітних, осіб з втратою працездатності у зв'язку з каліцтвом тощо).

Ключові слова: соціальний захист населення, соціальне забезпечення, пенсійне забезпечення, працездатне і непрацездатне населення,

В данной работе автором исследуются некоторые законодательные акты в сфере социальной защиты населения Украины на протяжении 1920-х – 1930-х годов. Особое внимание уделяется развитию института социальной защиты трудоспособного и нетрудоспособного населения (людей преклонных лет, безработных, лиц с потерей трудоспособности в связи с увечьем, др.).